

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: P. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. Mederedacteuren: te Maastricht: Jos. Cremers, Hertogsingel 10; J. Pagnier, Alex. Battalaan; G. H. Waage, Prof. Roerschstr. 4; te Beek (L): F. J. H. M. Eyck. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Maastricht. Tel. 45.

Versijnt Vrijdags voor den eersten Woensdag der maand en wordt den Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 3.60 per jaar, afzonderlijke nummers 30 cent. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging Maandelljksche vergadering. — Nieuwe leden. — Zomervergadering te Heerlen. — P. Hens, Avifauna van Limburg (vervolg). — J. C., *Limenitis Populi* L. (*Nijmeegsche Kapel*), *Ambrosia trifida* L. (*Driedeelige Ambrosia*), *Asperula arvensis* L. (*akkerruwkruid*). — Errata in het Juni-nummer.

Atelier REMBRANDT

Groote Staat 46, Maastricht.

∴ Speciaal adres voor het ∴
vervaardigen van Foto's voor
wetenschappelijke doeleinden,
zooals het fotografeeren van
insecten, mineralen, bloemen,
enz. enz. — — — — —

Prijscourant op aanvraag.

Grand Hôtel „Du Lévrier et de L'Aigle Noir”,

Boschstraat 76, Maastricht.

Centrale verwarming.

Stroomend water op alle kamers.

Diners à prix fixe van 5-7¹/₂ uur.

APARTE ZALEN

voor groote en kleine
GEZELSCHAPPEN.

Auto-garage in 't Hôtel.

„DE NEDERMAAS”

LIMBURGSCH GEILLUSTREERD MAANDBLAD.

Verschenen is het 1e nummer van den 3^{en} Jaargang.

INHOUD:

DE WIEJE-KETJES, in dialect van Hoensbroek. — LIMBURGSCH
PORTRETTEEN, Mr. E. F. L. Dumoulin. — ONZE KERKVENSTERS.
DE MAAS. — LIMBURGS KASTEELLEN, Het slot Millen. — DIALECT
EN KLANKEN. — GEDENKWAARDIGE LIMBURGERS, Dr. Michaël
Smiets. — DE AFFERDENSCHHE HEIDE EN DE DWERGEN. —
BOEKBESPREKING. — — — — —

Vraagt proefexemplaar: Bouillonstraat 6,
of aan de Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

Prijs per aflevering fl. 0.40 — per Jaargang franco per post fl. 4.— bij
vooruitbetaling, (voor buitenland verhoogd met porto).

Van het „MAANDBLAD” N° 5 14de jaarg.
zijn geen losse exempl. meer verkrijgbaar.
Van dit werk verscheen een afzonderlijke
uitgave, waarvoor wij verwijzen naar de
annonce op pag. 3 van dezen omslag.

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofredactie: P. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. **Mederedacteuren:** te Maastricht: Jos. Cremers, Hertogsingel 10; J. Pagnier, Alex. Battalaan; G. H. Waage, Prof. Roerschstr. 4; te Beek (L): F. J. H. M. Eyck. **Drukkerij** v. h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Maastricht. Tel. 45.

Verschijnt **Vrijdags** voor den eersten Woensdag der maand en wordt den Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 3.60 per jaar, afzonderlijke nummers 30 cent. Auteursrecht voorbehouden. ◆◆◆◆◆

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche vergadering. — Nieuwe leden. — Zomervergadering te Heerlen. — P. Hens, Avifauna van Limburg (vervolg). — J. C., Limenitis Populi L. (Nijmeegsche Kapel), Ambrosia trifida L. (Driedeelige Ambrosia), Asperula arvensis L. (akkerruwkruis). — Errata in het juni-nummer. ◆◆◆◆◆

Maandelijksche Vergadering
op WOENSDAG 2 SEPT.
in het Natuurhistorisch Museum,
precies om 6 uur.

NIEUWE LEDEN.

Rijks Geologisch Mineralogisch Museum te Leiden, Garenmarkt; Jacq. Lambrechts, Professor, Heerlen.

ZOMERVERGADERING TE HEERLEN, IN 'T LOKAAL DER „SOCIETEIT HEERLEN”, OP 18 JULI 1925.

Aanwezig waren 'n dertigtal leden en belangstellenden.

De **Voorzitter** spreekt 'n woord van welkom en wijst er op, dat 't Bestuur van 't Natuurhist. Genootschap in Limburg een Zomervergadering wilde houden in Heerlen, omdat de Vereeniging juist in Heerlen zoovele leden telt; hij brengt aan de „Sociëteit Heerlen" dank voor het feit dat de bijeenkomst in haar lokaal mocht plaats hebben.

Hierna leest hij 't Verslag voor van den **Secretaris** van 't Natuurhist. Gen. in Limburg, luidend als volgt:

Verslag van den Secretaris van 't Natuurhist. Genootschap in Limburg.

Geachte Vergadering.

Tot mijn groote spijt kon deze vergadering niet een week eerder gehouden worden en daardoor verviel voor mij de mogelijkheid op 't oogenblik aanwezig te zijn. Wanneer ik dan als secretaris een blik wend naar 't jaar dat

achter ons ligt, dan kan mij dat niet anders dan tot vreugde stemmen. Wat toch is aangenaam voor een secretaris dan steeds weer zijn ledenlijst te moeten aanvullen en dat niet met één te gelijk, maar met 3 met 5 ja met tientallen nieuwe leden. Ledenverlies hadden we niet te boeken.

Behalve de gewone correspondentie en 't opmaken der verslagen van onze gezellige maandvergaderingen (die, tusschen 2 haakjes, steeds in lengte toenemen) gaf 't bezoek van de Ned. Nat. Hist. Vereeniging met Pinksteren en de St. Pietersbergkwesie mij veel werk. Aangenaam voor ons Genootschap is 't zeker te mogen weten, dat door ons toedoen veel is bijgedragen tot 't welslagen van bedoelde excursie. Aangenaam zijn die dagen ook voor ons verlopen, kennismaking met andere natuurliehebbers is gemaakt. Ik hoop van gansch harte elk jaar een drukke correspondentie te mogen voeren met één onzer zustervereeningen, om haar te toonen dat ons Genootschap steeds bereid is al 't zijne te doen om onze Limburgsche natuurschatten te toonen. Onze Limburgsche natuurschatten, ja zoo kom ik op wat ons de laatste maanden 't meest heeft bezig gehouden, onze Pietersberg. 't Genootschap heeft hier op de bres gestaan om te verdedigen dezen natuurschat. Of 't geholpen heeft? Nog steeds is geen beslissing genomen. Maar dit stemt ons al tot vreugde. Een hernieuwd onderzoek van B. en W. is begonnen, de regeering heeft laten vragen of werkelijk de afgraving grootere afmetingen heeft aangenomen, dan van zekere zijde werd beweerd. Eén persoon nauw met deze zaak betrokken, is naar den Haag ontboden. Zie dat alles stemt tot vreugde. Mocht onze St. Pietersberg vallen, wel niemand kan ons Genootschap iets verwijten. De groote bladen hebben 't heele publiek op de hoogte gehouden van wat ons Genootschap deed. Alle groote lichamen

werden aangeschreven en hebben ons meestal gesteund door op ons verzoek B. en W. en de raadsleden aan te schrijven. Een petitionnement door ons op touw gezet had een prachtig resultaat. Honderden handteekeningen konden wij aanbieden aan heeren leden van den Gemeenteraad. Wij hebben onzen plicht gedaan. Mocht de St. Pietersberg er aan gaan, welaan dan kunnen onze tegenstanders niet anders zeggen dan: „Ze waren taai. Makkelijk is 't niet gegaan". Ik wil eindigen, maar niet zonder U nog eens op 't hart te drukken, zoo 't noodig is, waak voor onze natuurschatten, want wij hebben ze broodnoodig.

Danken moet ik allen, die in dit jaar mij terzijde hebben gestaan met raad en daad, in 't bijzonder U, mijnheer de President en in de tweede plaats zij, die met mij hebben gestreden voor 't behoud van onzen berg. In gedachten groet ik U allen, wensch U een gezelligen avond en een leerzame excursie. Het ga U allen goed.

De **Penningmeester** geeft een overzicht van den geldelijken toestand der Vereeniging, die bevredigend mag heeten, dank 't aantal leden (391), de Begunstigsters (N. V. Soc. des Charbonnages, Eijgelshoven, Staatsmijnen in Limburg, N. V. Mij. tot Exploit. v. Limb. Steenk., N.V. Domaniale Steenkolenmijnen, Mej. Louise Hoorn) en mede dank den Provincialen steun.

Hierna heet de Voorzitter der Sociëteit Heerlen, de heer **H. Lintjens**, het Natuurhist. Gen. welkom te Heerlen. Spreker stelt 't op hoogen prijs, dat het Gen. ook 'ns in Heerlen vergadert en hij is ervan overtuigd, dat ook de Sociëteit het op prijs zal stellen als deze bijeenkomsten vaker in haar lokaal gehouden worden.

Alsnu krijgt de heer **F. van Rummelen** 't woord, die ons een beeld schetst van Heerlen vóór en tijdens het ontstaan der steenkolen.

Beginnende met het oerstadium der aarde, de gasnevel, verklaart hij, hoe uit die geleidelijk verdichtende nevel een vaste massa onzer aarde gevormd werd.

Vervolgens leidde hij ons in 't kort door de verschillende stadia van het prae-Cambrium, Cambrium, Siluur, Devoon, om bij 't Carboon wat langer stil te staan. Hij verklaarde ons hoe uit de Onder-carbonische zee de geleidelijke verlanding plaats heeft gehad, hij schetst in detail de vorming van een kolenlaag in een verlandingsperiode. Tal van malen werd de verlanding onderbroken door verhooging van den waterstand, waardoor eene vegetatie-periode werd afgesloten.

Elke vegetatie-periode vertegenwoordigt eene dikkere of dunner steenkoollaag, zooals wij die thans kennen. In ons Limburgsche steenkolenprofiel kunnen wij ongeveer 200 vegetatie-perioden onderscheiden, waarvan er ± een veertigtal zoo belangrijk waren, dat ze ons een ontginbare steenkolenlaag achterlieten.

* * *

Hierna werd even gepauseerd om **Dr. J. Beckers** gelegenheid te geven enkele natuur-

historische voorwerpen te demonstreeren. Hij laat achtereenvolgens zien een jong wespen-nest van *Vespa media* de G., een meteoriet gevonden bij Geulle en een klomp Calciet uit de mijn Emma.

* * *

Na de pauze is weer 't woord aan den heer **F. van Rummelen**, die een prachtige serie lantaarnplaatjes op het doek brengt van de afzonderlijke planten en plantencombinaties uit het steenkooltijdperk. Uit de toelichtende verklaringen, die soms met een kwinkslag gekruid waren, kregen we een beeld van het Heerlen uit die tijden.

Rector Cremers spreekt een hartelijk woord van dank en waardeering tot den heer van Rummelen.

De heer **J. Hochstenbach**, Secretaris der „Sociëteit Heerlen" spreekt er zijn leedwezen over uit, dat deze zoo mooie, instructieve vergadering niet beter bezocht was en wensch 'n volgenden keer betere opkomst.

Nadat nog dank was gebracht aan den heer Reingans, voor 't gratis afstaan der projectielantaarn, werd de goed geslaagde bijeenkomst gesloten.

* * *

Den volgenden dag hadden we de

EXCURSIE NAAR DE BRUNSSUMER HEIDE.

Circa 12.15 verzamelden zich een twintigtal deelnemers bij den ingang der Mijn Hendrik. Een vijftal verdwaalde deelnemers sloot zich later bij den hoofdtroep aan. Door de Venkolonie wandeldē het gezelschap naar de heide. Bij 't begin der weginsnijding gaf dhr. **Fr. van Rummelen** een explicatie van de aldaar doorstrijkende storing „de Feldbiss". Deze storing verloopt in ongeveer Z.O. N.W. richting door het landschap even Oostelijk van het emplacement der Mijn Hendrik. Op de Westelijke schol vinden we aan en even onder de oppervlakte witte, fijne mioceene zanden met ingesloten bruinkoollagen. De Oostelijke schol wordt aan en onder de oppervlakte bedekt door plioceene zanden en grint met ingesloten kleilagen en bruinkoolhoudende kleilagen.

De Verwerpingshoogte dezer storing is in dit gebied rond 300 M. aan de oppervlakte van het steenkoolgebergte. In de steenkoollagen is het bedrag waarschijnlijk nog grooter.

Hierna werd een bezoek gebracht aan de omgeving van den uitgekoolden put der bruinkoolgroeve „Energie".

In 't voorbijgaan zagen we in de Roode Beek bij de brug, de kunstig gespannen fuikjes van *Neureclipsis bimaculata* (de spinnende kokerlarve), die door Heimans in de „Levende Natuur", XXIXe Jrg., afl. 12, van daar beschreven zijn.

De botanici van 't gezelschap exploreerden de omgeving en vonden o.a. *Narthecium ossifragum* Huds. (Beenbreek), *Sparganium ramo-*

sum Huds. (Groote Egelskop), *Eriophorum vaginatum* L. (Eenjarig wollegras), *Alyssum calycinum* L. (Schildzaad), *Epilobium angustifolium* L. en *Epil. palustris* L. (Wilgenroosje),

Bij het meer der voormalige bruinkoolgroeve zagen we de vernieuwing der Rode Beek met haar delta en omgevende zandstuivingen, die door van Rummelen besproken werden op de vergadering van 1 Juli. (Zie vergaderingsverslag).

Vervolgens wandelde het gezelschap naar de „grintgroeve Frijs”. Hier zagen wij het mooie, witte kwartsrijke plioceengrint met kiezeloolietten, agaten en chalcedonen. Er werden enkele fossielen gevonden, o.a. een Crinoidensteel, een *Rhynchonella* en een Koraal.

Op den weg naar de Kleigroeve der Staatsmijnen werden nog enkele botanische plekjes bezocht, o.a. werden gevonden *Lycopodium complanatum* L., *B. Chamaecyparissus* A. Br.

(Kleine Wolfsklauw), *Potentilla Tormentilla* Neck. (Tormentil), *Genista Anglica* L. (Stekelbrem), *Erica Tetralix* L. (Dopheide), *Axdromeda polifolia* L. (Lavendelheide), *Gentiana Pneumonanthe* L. (Klokjesgentiaan), *Drosera rotundifolia* L. en *Dr. intermedia* Hayne (Zonnedauw).

Dat we rupsen zagen van *Pavonia* (Nachtpauwoog) en ook hagedissen en kikkers spreekt van zelf. We waren immers in de hei!

Verscheidende deelnemers bezochten nog, zoals we zeiden, de kleigroeve der Staatsmijn, onderweg Carboonfossielen verzamelende op de „halde” der mijn Hendrik. De plioceene klei is hier in zijn volle dikte tot op het onderliggende plioceene grint ontgraven. Uit dezen klei-horizont werden door Cl. en Eleanor M. Reid de er zich in bevindende zaden beschreven. (Zie Mededeeling No. 6 der Rijksopsporing van Delfstoffen).

AVIFAUNA der Nederlandsche Provincie Limburg, benevens eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden, door P. A. HENS, Valkenburg L.

Fam.: CHARADRIIDAE.

GENUS: HAEMATOPUS L. 1758.

187. *Haematopus ostralegus ostralegus* L. Scholekster. — Duitsch: Austernfischer.
Fransch: Huïtrier ostralège.

Volgens mededeeling van den Heer J. Valen te Ottersum, broedt (o.a. in 1921) de Scholekster onder Middelaar in het Noorden der provincie, alwaar eieren der soort gevonden werden. Dit is de eenigste Limburgsche broedplaats van dezen vogel. De soort verschijnt hier overigens in zeer klein aantal in voor- en najaar op den trek langs de Maas, o.a. bij Asselt (H. Vallen) en bij Middelaar (2 October 1919. J. Vallen), alsmede 24 April 1919 te Kessel (C. Riotte).

In de Rijnprovincie eenige malen als zeldzaamheid in het najaar en in den winter waargenomen o.a. nabij onze grens in het Elmpter-

bruch (nabij de Nederlandsche gemeente Swalmen) (le Roi V. f. d. R. p. 55 en „Beiträge” p. 23).

Omtrent het voorkomen der soort in België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 179): „Com-mun au printemps et en automne sur nos „côtes et près de l'Escaut à partir de Bath; „se montre parfois près de la Meuse et des „eaux des environs de Bruxelles.” Volgens mij schriftelijk verstrekte mededeeling van Ridder G. van Havre, broedt de soort aan de kust (Zwijn bij Knocke) en aan de Schelde. Op den doortrek soms aan de Maas en in de Ardennen.

GENUS: CHARADRIUS L. 1758.

188. *Charadrius morinellus* L. Morinelpluvier. — Duitsch: Mornellregenpfeifer.
Fransch: Pluvier guignard.

Omtrent het voorkomen van deze Pluvier-soort in Limburg is zeer weinig bekend. Zij schijnt in het najaar slechts in zeer gering aantal door onze provincie te trekken. De Heer Nillesen heeft een ♀ juv., hetwelk 4 September 1909 te Venray tegen een telegraafdraad was doodgevlagen. Ik verkreeg een oud exemplaar hetwelk 28 Augustus 1922 door den Heer F. Eussen in het open veld te Schimmert in Zuid-Limburg werd geschoten. Deze vogel was geheel alleen. Ten slotte werden op 8 September 1923 vier stuks waargenomen in de Peel bij Venray, waarvan één exemplaar geschoten. Dit

stuk, een jong voorwerp, mij toegezonden door den Heer van Baar, was jammer genoeg bedorven en niet meer voor praepareering geschikt.

Waar de soort vooral 's nachts trekt, zullen velen ongemerkt hier doorkomen en anderen, misschien verzameld, niet in deskundige handen geraken en daarom niet herkend worden. De kans toch, dat een vogel ongehinderd doortrekt, is beduidend grooter dan dat hij bemachtigd wordt, terwijl in het laatste geval van de tien nog niet één exemplaar in handen van een deskundige komt.

In de Rijnprovincie werd de soort daarente-

gen herhaaldelijk in klein aantal op den trek in September tot zelfs in December waargenomen en verzameld, o.a. bij Odenkirchen, Müldersheim enz. (le Roi. V. f. d. R. p. 58 en „Beiträge”. p. 25).

189. Charadrius hiaticula hiaticula L. Bontbekpluvier. — Duitsch: Sandregenpfeifer.
Fransch: Gravelot à collier.

In voor- en najaar in klein aantal op den trek in het Maasdal. In de collectie Nillesen bevinden zich 2 ♀♀, respect. 4 Augustus 1909 en 15 April 1910 te Maasbracht aan de Maas verzameld. Vervolgens bevindt zich in de collectie Beckers nog een exemplaar, hetwelk in 1897 bij Weert bemachtigd is.

In de Rijnprovincie is deze pluvier doortrekker in voor- en najaar, doch haar broeden aldaar nog niet met zekerheid bewezen (le Roi. V. f. d. R. p. 59 en „Beiträge”. p. 25). Daaren-

190. Charadrius dubius curonicus Gm. Kleine Pluvier. — Duitsch: Fluszregenpfeifer.
Fransch: Petit Gravelot à collier.

Zeldzaam. Voornamelijk langs de Maas en de kleine riviertjes. Het is niet onmogelijk, dat de soort een enkele maal broedt in het Noorden van Limburg ¹⁾ alsmede in het Westen der Peel nabij Helden en Meijel. Alhoewel een enkele zomervangst en een mij verstrekte mededeeling, voor wat het broeden nabij Meijel betreft, zulks doen vermoeden, is dit nog geenszins bewezen. Onwaarschijnlijk is het evenwel niet, mede gelet op de broedgevallen in Noord-Brabant en aan de Roer in de Rijnprovincie, hierna vermeld.

In de collectie Beckers bevindt zich een exemplaar 10 Juni 1909 aan de Maas bij Ohé en Laak verzameld. W. de Backer heeft een voorwerp dezer soort, hetwelk hij 2 Februari 1908 versch gekocht heeft op de markt te Maastricht en hetwelk zeker uit die omgeving afkomstig is. In de collectie Roncken bevinden zich 2 exemplaren, waarvan een in den herfst omstreeks 1915 is geschoten bij Arcen (Gebied IV) en het andere in hetzelfde seizoen van het jaar 1922 te Helden (Gebied V). Ten slotte bevindt zich nog in het Museum van het Natuurh. Gen. te Maastricht een oud voorwerp dezer soort, in Juni 1910 te Arcen voormeld verzameld. Ik heb al deze vogels persoonlijk onderzocht en gedetermineerd. — H. Vallen kent dezen vogel niet voor de Maas

Langs de Belgische kust van af eind Augustus en in September regelmatig op den trek; zeldzamer in Brabant en de provincie Antwerpen; slechts toevallig in de Ardennen (Dubois. N. R. d. O. p. 178).

tegen broedt de soort in het Noorden van Nederland op de Noordzee-eilanden en waarschijnlijk ook in Zeeland en in het Zuid-Westelijk gedeelte van Zuid-Holland (Avifauna Neerlandica. p. 95). — Voor België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 178): „Commun à l'époque des passages sur les côtes maritimes, et près de l'Escaut, mais il est rare à l'intérieur du pays. Niche en petit nombre sur nos côtes.”

bij Asselt. In geen der overige Limburgsche collectiën heb ik de soort aangetroffen.

De Kleine Pluvier is ook in de overige provinciën van ons land geen gewone verschijning. Haar broeden werd aldaar tot nu toe slechts enkele malen hier en daar geconstateerd, o.a. te Cromvoirt in Noord-Brabant, in Juni 1905 te Tiel (Gelderland), in Mei 1906 te Tietjerk (Friesland) (Avifauna Neerlandica. p. 96), in 1867 te Wassenaar (Zuid-Holland), in Mei 1910 te Zeeburg bij Amsterdam en in Juni van dat jaar te Schellingwoude nabij Amsterdam (Club v. Nederl. Vogelk. Jaarb. 1915. p. 112). Winterwaarnemingen worden evenwel niet vermeld.

In de Rijnprovincie regelmatige doortrekker in April, Augustus en September en broedvogel o.a. aan de Roer bij Kellenberg (le Roi. V. f. d. R. p. 59). — Voor België wordt de soort als niet talrijk opgegeven; men treft haar in Vlaanderen en hier en daar op de Maas; zij nestelt geregeld nabij de Schelde in de omgeving van Antwerpen (Dubois. N. R. d. O. p. 178). Zij broedde in 1920 te Saint-Symphorien bij Mons (Le Gerfaut. 1921. p. 53).

¹⁾ Dit wordt waarschijnlijker door de waarneming van den Heer J. H. Pellinkhof, die in Mei 1924 te Heumen en Juni 1924 te Weurt tusschen Maas en Waal meerdere legsels dezer soort vond (Ardea. 1924. afl. 2. p. 92-94).

GENUS: PLUVIALIS Briss. 1760.

191. Pluvialis apricarius oreophilus Meinertzh. ¹⁾ Midden-Europeesche Goudpluvier. — Volksn.: Tüter (om Venray). Duitsch: Goldregenpfeifer. Fransch: Pluvier doré.

Broedt nog in klein aantal in de Peel. Overigens doortrekker in voor- en najaar; zelden in den winter. Het valt niet uit te maken of de in het najaar door Limburg trekkende vogels allen tot dezen vorm behooren, dan wel ten deele ook tot den Noordelijken vorm *Pluvialis apricarius apricarius* (L.) wijl beide vormen in winterkleed niet te onder-

scheiden zijn. Voorjaarsdoortrekkers uit Limburg heb ik nog niet kunnen onderzoeken.

Waargenomen in:

Gebied I. Een enkele maal hoorde ik 's nachts overtrekkende Goudpluvieren in de omgeving van Valkenburg, o.a. 27 Sept. 1919. Zoo ook enkele malen te Heerlen. In het najaar soms in kleine of groote troepen op het hooge

bouwland van Zuid-Limburg, o.a. in September 1916 te Schimmert (♀ van 27 Sept. in mijn collectie). Op 28 Augustus 1922 wederom exemplaren ter plaatse, waarvan één verzameld. Vervolgens 11 September d.a.v. eenigen te Spaubeek en op het einde dier maand nog eenigen te Binglelade (coll. J. Kesselkaul). W. de Backer bezit een exemplaar 3 November 1922 geschoten in het veld te Lutterade-Geleen, nabij Sittard. De soort is over het algemeen in Zuid-Limburg geen talrijke doortrekker.

Gebied II. H. Vallen zag de soort nu en dan nabij de Maas te Asselt bij Swalmen, o.a. talrijk in September 1922, Dat jaar schijnt de soort in groot aantal over onze provincie getrokken te zijn.

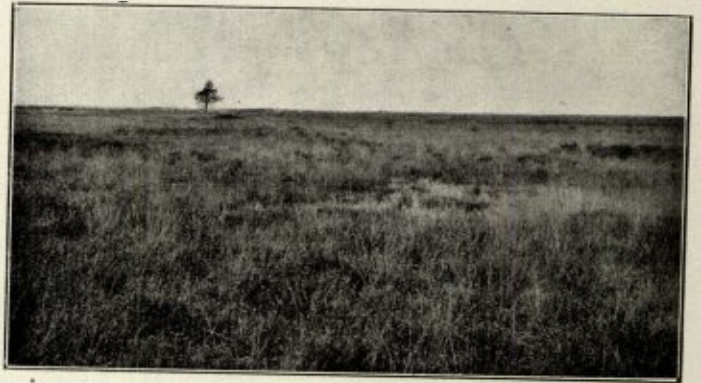
Gebied III. In Maart en van af eind Augustus tot eind October vernam ik te Roermond tusschen de jaren 1905—1913 meermales des avonds en des nachts het bekende geluid van overtrekkende Goudpluvieren.

Gebied IV. ?

Gebied V. Behalve doortrekker in voor- en najaar (zelden in den winter), broedvogel in de Peel tusschen Venray—Oploo—Bakel—Milhees. Waar de soort tengevolge van de ontginning van haar broedterrein vrij zeker binnen afzienbaren tijd in deze streek uitgeroeid zal zijn, acht ik het gewenscht het aanwezige bewijsmateriaal aan vogels en eieren hier vast te leggen.

In de collectie Merckelbach bevinden zich 3 legsels uit de omgeving van Venray (8 Mei 1910, 25 Mei 1911 en 1 Mei 1912). Tj. de Vries bezit eveneens 3 legsels uit dezelfde streek (17 April en 18 Mei 1918 en 10 April 1920). Den 11den April 1919 vond hij aldaar eveneens twee zwaar bebroede legsels der soort, welke niet verzameld werden. Wijlen de Heer J. Homeyer te Amsterdam bezat een ei der soort, hetwelk in Mei 1916 bij Venray werd verzameld. In 's Rijks Museum te Leiden bevindt zich een legsel van 4 stuks, 30 Mei 1917 bij Venray gevonden. Jhr. Mr. A. A. van Heurn ontving dat jaar eveneens een legsel van 4 van dezelfde lokaliteit afkomstig. Wijders vonden de Heeren G. van Overbeek de Meyer en Dr. G. J. van Oordt op 14 Mei 1922 ter plaatse 2 legsels en zagen zij een paar ouden met jongen (*Ardea*. 1922. p. 151), terwijl Tj. de Vries, F. van Baar en ondergeteekende op 25 April 1923 in de Peel ten Westen van Venray 2 legsels vonden, welke reeds zwaar bebroed of aangepikt waren en een jong juist uitgekomen was. Naar aanleiding hiervan schreef de Heer F. van Baar mij in December d.a.v. omtrent het aantal broedparen van de Goudpluvier in de streek alwaar wij deze in April gezocht hadden, o.a.: „Op de „Peel, waar wij waren, de Vredepeel, waren „vorig jaar (bedoeld werd het afgelopen voor- „jaar 1923, Hens) in eene weide grenzend aan „de Peel, 65 stuks Goudpluvieren, die daar „aasden. Mijn zoon telde er daags daarna 63. „Dit waren toch pluvieren, die al hier in den

„omtrek te huis hoorden. Ik weet zeker dat er „na U hier waart, 12 zijn uitgebroed in de „Vredepeel. — Een jager vertelde mij, dat „hij over de linie Bakelsche peel, vier stuks „gezien had, die jongen bij zich hadden. In de „peel van Milhees zijn er twee uitgebroed en „op de Oploosche peel, waar ik maar eens „in haast overkwam, zag ik op een rechte route „3 Goudpluvieren; en dan op die groote peel „van de Twist tot Mill, uren en uren ver, waar „ik dit jaar niet geweest ben, zullen er onge- „twijfeld zijn, daar dit vroeger hun gelief- „koosde plaats was, enz.”. Vervolgens be- „richtte mij de Heer van Baar i. d. 29 Juli 1924 nog, dat dit voorjaar vele Goudpluvieren gebroed hadden tusschen Oploo en de Vale Peel (grens van Limburg en Noord-Brabant ten N. W. van Venray). Blijkbaar hebben de vogels hun broedgebied ten deele van de Vredepeel naar daar verplaatst, aangezien er dit

Peel-landschap bij Venray. Broedterrein van de Goudpluvier.
Photo: J. van Bergen, Venray.

jaar (1924) in de Vredepeel minder waren dan in 1923, hetgeen aan de verontrusting van het terrein door de ontginningen moet worden toegeschreven. — Naar onze schatting broeden in de Peel ten Westen van Venray nog minstens 25 paren, terwijl het niet uitgesloten is, dat de soort ook nog meer Zuid-Westelijk daarvan als broedvogel voorkomt, o.a. nabij Horst. Een jonge vogel, 21 Juni 1899 nabij Weert bemachtigd, doet het broeden ook in die streek vermoeden (coll. Beckers). Ik bezit een ♂ 25 April 1923 en een ♀ den 26sten d.a.v. in de Vredepeel bij Venray verzameld. Het ♂ draagt het voor de Midden-Europeesche Goudpluvier beschreven bruiloftskleed, dat minder fraai ontwikkeld is dan dat van de Noordelijke subspecies. Of onze broedvogels evenwel geheel identiek zijn met die uit Schotland, is bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal nog niet met zekerheid te zeggen.

De Heer J. de Haan berichtte mij nog, dat op 23 Januari 1924 een Goudpluvier (subspecies?) bij Nederweert werd bemachtigd.

Ten slotte bezit de Heer F. van Baar nog een Midden-Europeesche Goudpluvier, welke meerdere jaren geleden midden in den zomer bij Venray werd verzameld.

In het overig deel van ons land broedt de Goudpluvier slechts in de Peel van Noord-Brabant, vroeger in Friesland en in 1899 te Rouveen (Overijsel); op Ameland niet meer. Wellicht ook in Gelderland (Vergel. Avifauna Neerlandica. p. 94).

In de Rijnprovincie is de Goudpluvier (sub-species?) een regelmatige doortrekker in voor- en najaar, voornamelijk in de laagvlakte, en zelfs overwinterend (le Roi. V. f. d. R. p. 57). Als broedvogel alleen uit het z.g. Hohen Venn ten Zuiden van Aken, bekend (le Roi en H. Freih. Geyr v. Schweppenburg. „Beiträge zur Ornithologie der Rheinprovinz”. p. 24).

Dubois (N. R. d. O. p. 178) vermeldt te soort voor België slechts als doortrekker en wintervogel. In de Kempen schijnt de soort dus niet te nestelen. Daarentegen vermeldt A. de la Fontaine (Trente années d'observations sur

les oiseaux de la Faune Luxembourgeoise; années 1863 en 1894. Publ. Inst. Gr. Duc. Luxembourg. 25. p. 151), dat jaarlijks enkele paren nestelen in het hoogveen der Ardennen, bijzonder in de omgeving van St. Hubert in België. In de heide van Verviers broedt de soort niet (Le Gerfaut. 1921. p. 108). Volgens schriftelijke mededeeling evenwel van den Heer Ridder G. van Havre, is de soort in België thans nergens broedvogel.

1) Prof. Dr. E. Lönnberg (Fauna och Flora 1923) heeft aangetoond, dat Linnaeus den naam *apricarius* gaf aan een Goudpluvier, afgebeeld in Rudbecks vogelboek en deze een Laplandsche vogel voorstelde, waarmede *terra typica* voor *apricarius* L. wordt Lapland. De naam *oreophilus* Meinertzhagen komt toe aan de vogels uit Zuid-Noorwegen, Zuid-Zweden, Engeland en Nederland. (Vergel. G. v. d. Meer. Jaarb. Club v. Nederl. Vogelk. 1924—'25. afl. 4. p. 189).

GENUS: SQUATAROLA Cuv. 1816.

192. *Squatarola squatarola squatarola* (L.) Goudkievit of Zilverpluvier. — Duitsch: Kiebitzregenpfeifer. Fransch: Vanneau suisse.

Zeer zeldzaam. Slechts twee malen heb ik het voorkomen dezer soort in Limburg met zekerheid kunnen vaststellen. Op 19 of 20 Juli 1923 werd n.l. in de Peel bij Venray een jong exemplaar geschoten, hetwelk ik bij toeval ontdekte in een particuliere verzameling en mij daarna door den Heer Wielders te Venlo welwillend werd geschonken. Volgens zijn mededeeling werd op dienzelfden dag ter plaatse ook nog een jongen Kanoetstrandlooper geschoten. Een tweede voorwerp werd in Oct. 1900 op de markt te Maastricht aangevoerd en door den Heer F. Sonnevillle aldaar

gepraepareerd. Het stuk bevindt zich thans in de coll. W. de Backer.

De Goudkievit, welke van September tot Mei talrijk langs onze kust voorkomt (R. Baron Snouckaert v. Schauburg. Avifauna Neerl. p. 93), is in het binnenland zeer zeldzaam. In de Rijnprovincie werd de soort slechts enkele malen bemachtigd, o.a. bij Neuwied (le Roi. V. f. d. R. p. 57). Dubois (N. R. d. O. p. 179) vermeldt de soort voor België alleen als doortrekker in de provinciën Vlaanderen en Antwerpen.

GENUS: VANELLUS Briss. 1760.

193. *Vanellus vanellus* (L.) Kievit. — Duitsch: Kiebitz. Fransch: Vanneau huppé.

Broedvogel in de Peel en op sommige plaatsen in het Noorden en Midden der provincie. Overigens overal doortrekker in voor- en najaar. Soms overwinterend.

Waargenomen in:

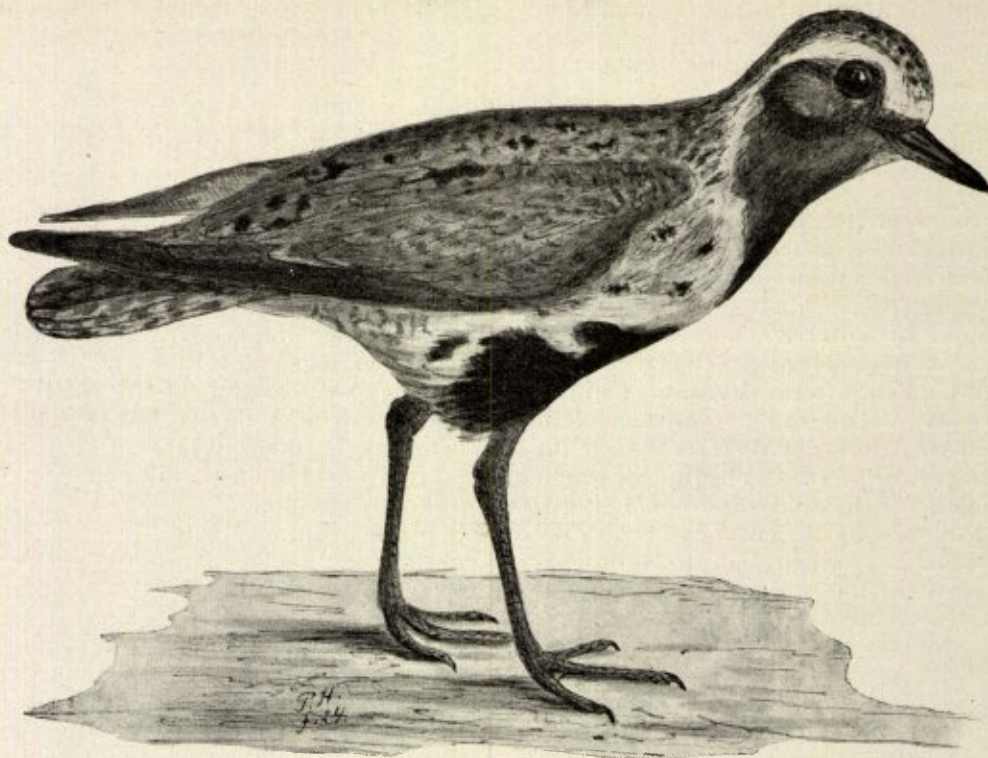
Gebied I. In Zuid-Limburg zijn mij geen broedplaatsen bekend. De soort verschijnt hier eind Februari, Maart en April, alsmede tegen het laatst van Augustus tot in November op den trek. Uiterste data: 24 Februari 1921, Houthem en 8 November idem, 17 November 1924, Oud-Valkenburg. Men treft haar dan aan tot op de hoogst gelegen bouwlanden in klaveren aardappelvelden, ver van water of moeras verwijderd. — Waargenomen o.a. bij Kerkrade (Nillesen), Merkelbeek (coll. P.P. Benedictijnen), Schinnen (in den drogen zomer van het jaar 1911 zag ik aldaar op 2 Augustus een groote vlucht dezer vogels rondzwerven), Hulsberg, Houthem, Valkenburg, Margraten, Simpelveld, enz.

Gebied II. In voor- en najaar langs de Maas op den trek. Soms talrijk. Ook zag ik 4 Juli 1921, 2 stuks hoog over Maastricht

trekken in N. W. richting. H. Vallen zag de soort zeer talrijk langs de Maas bij Asselt, ten Noorden van Roermond. Riotte (Ardea. 1913. p. 105) vermeldt haar voor de Maas bij Steijl. Naar diens mededeeling volgen de vogels de richting der rivier; in 't voorjaar Noordwaarts, in het najaar Zuidwaarts. Zeer sterk was de trek aldaar den 9 Maart 1911; duizende vogels vlogen dien dag langs de Maas Noordwaarts. In den zomer en zelfs midden in den winter (25 Januari 1912) werden aldaar nog exemplaren door hem aangetroffen.

Gebied III. Ik trof den Kievit in enkele paren broedend op de heide langs de Duitse grens nabij Roermond (1906—1913). Den 29 April 1922 zag ik 3 stuks schreeuwend en duikelend boven moerassig terrein, tusschen station Susteren en de Duitse grens; alwaar de soort volgens mededeeling van den jachttopziener ook broedt.

In den drogen zomer van het jaar 1911 zwierwen in de maand Juli groote vluchten Kieviten langs de Maas nabij Roermond, alwaar men deze vogels anders in dat jaargetijde zelden of nooit waarnam.

Noord-Europesche Goudpluvier. *Charadrius apricarius apricarius* (L) =
altifrons Brehm.

♂ in bijna volkomen bruiloftskleed. 21 April 1887. Texel (Horntje).
Coll. Natura Artis Magistra. No. 301.

Overigens in dit gebied regelmatige door-trekker in voor- en najaar.

Gebied IV. De soort broedt hier o.a. in de omgeving van Ottersum, in 1922 daar zelfs talrijk (J. Vallen). Eveneens menigvuldige broedvogel om Arcen (C. Roncken). — Sinds in de laatste jaren nabij Belfeld veel moerassig bosch gekapt is en veranderd in weiden, komt de Kievit aldaar thans als broedvogel talrijk voor (C. Riotte).

Gebied V. Broedvogel in de Peel, o.a. om Venray, van waar Merckelbach in 1909 en 1910 eieren der soort ontving. Tj. de Vries vond in die omgeving verschillende legsels op 11 en 12 Mei 1919. Volgens F. van Baar is de Kievit aldaar nog talrijke broedvogel op de heide en de ontginningen. In de laatste dagen van April 1923 zagen wij er veel ter plaatse, welke reeds broedden. Als winterwaarneming zij nog vermeld de aanwezigheid van

6 stuks op 20 Januari 1924 nabij Venray (F. van Baar).

Meer Zuidwaarts broedt de soort o.a. te Helden-Panningen (J. Esser), te Heithuizen en Nederweert, alwaar wij de nesten der soort o.a. vonden op 25 April 1924. Ook om Weert is de soort broedvogel (jonge exemplaren in de coll. Beckers).

In de Rijnprovincie de talrijkste moerasvogel, zoowel op den trek als soms ook overwinterend, welke op vele plaatsen, o.a. langs onze grens, nog als broedvogel voorkomt; gaat als zoodanig evenwel in aantal achteruit (le Roi. V. f. d. R. p. 60).

Broedvogel in de moerassige velden van Vlaanderen en de Kempen (Dubois. N. R. d. O. p. 179). Vroeger ook broedvogel in de vennen van het arrondissement Verviers; thans niet meer (L. Coopman; Le Gerfaut. 1921. p. 108).

GENUS: ARENARIA Briss. 1760.

194. *Arenaria interpres interpres* (L.). Steenlooper. — Duitsch: Steinwalzer. Fransch: Tourne-pierre  collier.

Op den trek een enkele maal langs de Maas. H. Vallen zag in het najaar 1918 en het voorjaar 1919 enkele Steenloopers aan die rivier te Asselt bij Swalmen. — In de collectie Beckers bevindt zich een Steenlooper, welke hem in 1900 werd toegezonden door een poelier te Broekhuizenvorst. Alhoewel het niet zeker is, dat dit exemplaar in Limburg is verzameld, is

zulks in verband met de waarnemingen van den Heer Vallen voornoemd, wel waarschijnlijk. Een ontwijfelbaar in onze provincie verzameld exemplaar bevindt zich in geen der mij bekende collectiën.

In de Rijnprovincie is deze zeekustvogel zeer zeldzaam. Le Roi (V. f. d. R. p. 55) vermeldt slechts twee vangsten. Dubois (N. R. d. O.

p. 176) schrijft omtrent het voorkomen der soort in België het volgende: „De passage „régulier sur nos côtes au printemps et en

„automne, et des jeunes sujets remontent sou-
„vent l'Escaut jusque près d'Anvers.”

GENUS: PHILOMACHUS Anonymus. 1804.

195. *Philomachus pugnax* (L.). Kempfaan. — Duitsch: Kampfläufer. Fransch: Combattant querelleur.

Broedt in de Peel. In het voorjaar in klein aantal op den doortrek in het Midden en Noorden der provincie. Gaat in de omgeving van Venray in de laatste jaren tengevolge van de ontginning zijner broedterreinen in aantal achteruit, doch was in 1924 nog vrij talrijk ten Zuiden van den straatweg Venray—Deurne (F. van Baar). H. Vallen zag de soort in klein aantal in de lente langs de Maas te Asselt bij Swalmen, o.a. in 1918 en 1919. Bij Swalmen werd jaren geleden eens een vogel bemachtigd. De Heer C. Roncken bezit een voorwerp dezer soort, hetwelk in het najaar van 1921 bij Arcen werd geschoten. Pater Riotte vermeldt dezen vogel niet als voorkomend langs de Maas bij Steijl. — In de collectie Beckers bevinden zich 13 ♂♂ in voorjaarskleed, 2 ♂♂ in winterkleed, benevens een ♀, allen afkomstig van een poelier te Broekhuizen vorst. Mogelijk Limburgsche vogels, doch geldt voor deze dieren dezelfde opmerking als voor den Steenloo-

per (No. 194). Ten slotte bezit de Heer W. de Backer nog een ♀ uit den herfst 1915 van de markt te Maastricht.

In de Peel broedt de soort in de omgeving van Venray. De coll. Merckelbach bevat van daar een legsel uit 1906 en 3 legsels uit 1911. Tj. de Vries vond 11 Mei 1919 aldaar een legsel van 4. Volgens J. Esser werd de soort een enkele maal waargenomen in de omgeving van Helden-Panningen. Daar misschien ook broedvogel.

In de Rijnprovincie slechts doortrekker in gering aantal. Geen broedvogel (le Roi. V. d. R. p. 68 en „Beiträge” p. 28).

Volgens Dubois (N. R. d. O. p. 176) in België uitsluitend trekvogel in voor- en najaar, vooral in de moerassige weiden der provinciën Antwerpen en Limburg. Toch broedt de soort in enkele paren in het Noorden der Kempen, alwaar ook eenigen overwinteren (Le Gerfaut. 1914. p. 39).

GENUS: CALIDRIS Anonymus 1804.

196. *Calidris canutus canutus* (L.). Kanoetstrandlooper. — Duitsch: Isländischer Strandläufer. Fransch: Bécasseau canut.

Slechts tweemaal heb ik het voorkomen van dezen Strandlooper in onze provincie met zekerheid kunnen vaststellen. Op 19 of 20 Juli 1923 werd n.l. in de Peel bij Venray een jong voorwerp (jeune de l'année) dezer soort bemachtigd, hetwelk door de welwillendheid van den Heer J. Wielders te Venlo in mijn collectie kwam. De datum van bemachtiging is in verband met het late broeden en de hoog Noordelijk gelegen broedplaatsen (Nieuw Sibेरische eilanden, Taimyr-schiereiland, misschien IJsland, Groenland. Vergel. Witherby. A Practical Handbook of British Birds, p. 568) der soort, nog al vroeg. Baron Snouckaert (Avifauna Neerlandica. p. 102) geeft als tijdstip van aankomst der soort in den nazomer de maand Augustus op. Witherby (als voren. p. 568) vermeldt echter voor de Britsche eilanden ook eind Juli. — Vervolgens bezit de Heer H. de Backer een exemplaar, Oct. 1899 van de markt te Maastricht.

In de Rijnprovincie een zeldzame en onregelmatige doortrekker (le Roi. V. f. d. R. p. 64 en „Beiträge” p. 27). Genoemd worden slechts twee à drie waarnemingen.

Voor België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 176) omtrent deze soort: „Hiverne en Belgique sur les côtes maritimes et il est même „abondant sur l'Escaut à partir de Bath”. Ridder G. van Havre (Le Gerfaut. 1924. III. p. 54) schoot een exemplaar te Weelde in de Antwerpsche Kempen op 18 September 1923, en vermeldt daarbij nog: „Cet oiseau qui fréquente presque exclusivement les bords de „la mer et les estuaires des grands fleuves, „est très rare dans l'intérieur des terres. — „Pour ma part, c'est la première fois que je „le rencontre dans les marais de la Campine „anversoise”.

De Heer H. Vallen zag en schoot in het voorjaar (o.a. in 1923) aan de Maas bij Asselt, kleine Strandloopers, welke naar zijn meening behoorden tot *Calidris alpina*. Daar de vogels niet bewaard gebleven zijn en ik ze niet onderzocht heb, kan ik geen oordeel omtrent de subspecies vellen. Bewijsmateriaal blijft gewenscht.

GENUS TRINGA L. 1758.

197. *Tringa hypoleucos* L. Oeverlooper. — Duitsch: Fluszuferläufer. Fransch: Guignette vulgaire.

Van Maart tot in September niet zeldzaam langs de Maas en hare zijrivieren, langs beek-

jes, plassen en vijvers door de geheele provincie aan te treffen; dikwijls in kleine ge-

zelschappen. — Riotte (Ardea. 1913. p. 106) vermeldt zelfs waarnemingen op 30 November 1911 en 27 Februari 1912 aan de Maas bij Steijl.

Alhoewel het niet onmogelijk is, dat de soort langs de Maas en elders in Limburg broedt, is zulks nog nimmer geconstateerd geworden (zie de verbreiding in België hierna vermeld).

Waargenomen in:

Gebied I. Langs de Geul bij Houthem (♂ 17 Aug. 1923 en ♀ 11 Mei 1924, coll. Hens) en Valkenburg, alsmede op de vijvers te Rolduc bij Kerkrade (♂ 6 Mei 1908, coll. Nillesen).

Gebied II. Langs de Maas bij Geulle (half Juli 1925. J. Knols), bij Asselt regelmatig (H. Vallen), bij Steijl (Riotte), te Arcen (exemplaar van daar in de collectie van het Natuurhist. Gen., Maastricht) enz.

Gebied III. Regelmatig op de vijvers van het Kasteel Hillenraad te Swalmen (H. Vallen) en langs de Roer. Eveneens te Susteren (coll. W. de Backer).

Gebied IV. Waargenomen o.a. in de omgeving van Ottersum (J. Vallen).

198. *Tringa glareola* L. Boschruiter. — Duitsch: Bruchwasserläufer. Fransch: Chevalier sylvain.

Omtrent het voorkomen van deze soort in onze provincie is zeer weinig bekend. Mogelijk wordt zij dikwijls met het Witgatje verwisseld.

In de collectie Merckelbach bevindt zich een legsel van den Boschruiter, hetwelk 12 Juni 1912 in de Peel bij Venray werd gevonden, terwijl het Museum van het Natuurhist. Gen. te Maastricht een exemplaar bevat, hetwelk in Mei 1908 in het Roobekerbosch bij Arcen (Noord-Limburg) is verzameld. Verder is mij niets omtrent het voorkomen van dezen vogel in Limburg bekend geworden.

Deze Ruiter broedt ook in Noord-Brabant, in de omgeving van Valkenswaard (Avifauna Neerlandica. p. 104), alsmede in de provincie Friesland (Club v. Nederl. Vogelk. Jaarb. 1915. p. 115).

199. *Tringa ochropus* L. Witgatje. — Volksn.: Witvod. Duitsch: Waldwasserläufer. Fransch: Chevalier cul-blanc.

Van April tot October (volgens Nillesen. Natuurh. Gen. in Limburg. Jaarb. 1914. p. 118, zelfs tot December) langs de rivieren en beken, langs vijvers en plassen niet zeldzaam. Gewoonlijk slechts één exemplaar tegelijk.

De soort werd waargenomen door de geheele provincie, zoowel in Zuid-Limburg als in het Midden en Noorden der provincie, o.a. nabij Valkenburg, Houthem (♀ 10 Juli en 11 Aug. 1919, in mijn collectie), Susteren, Vlo-

200. *Tringa totanus totanus* (L.). Tureluur. — Volksn.: Steenpikker. (om Venray). Duitsch: Rotschenkel. Fransch: Chevalier gambette.

Broedt in de Peel bij Venray en onder Nelderweert. In de collectie Merckelbach bevin-

Gebied V. Omtrent het voorkomen der soort in dit gebied is mij niets bekend.

In de Rijnprovincie niet alleen een algemeene trekvogel, doch zelfs talrijk broedend langs stroomend helder water tot diep in het Midden-Gebergte, o.a. langs Mosel en Saar, Wied, Ahr, Sieg, Bröll en Roer (le Roi. V. f. d. R. p. 67). Ook in België broedvogel op de eilandjes in de Schelde zoowel als langs de Maas (Dubois. N. R. d. O. p. 176). Broedt zelfs in het arrondissement Verviers, doch wordt daar zeldzaam (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 108).

In Nederland is de soort slechts twee malen als broedvogel waargenomen. De Heer A. Oomen vond n.l. in den zomer van 1920 langs de Waal bij Nijmegen en wel op 20 Juni, een jong in overgang van dons naar vederkleed, hetwelk hij als bewijsstuk verzamelde en aan het Rijks-Museum van Natuurlijke Historie te Leiden afstond (Ardea. Jaarg. XII. 1921. afl. 1. p. 6), alsmede op 31 Mei 1924 tezelfder plaatse een legsel van 4 eieren, hetwelk zich thans eveneens in 's Rijks Museum bevindt (Ardea. Jaarg. XIII. 1924. afl. 2. p. 97 e.v.).

In de Rijnprovincie in voor- en najaar op den trek, doch minder talrijk dan het Witgatje. Ook nabij onze grens waargenomen. Geen broedvogel (le Roi. V. f. d. R. p. 72 en „Beiträge” p. 30).

Volgens schriftelijke mededeeling van Ridder G. van Havre i.d. 20 Dec. 1922, zeer zeldzame broedvogel in België. Als doortrekker, lokaal niet zeldzaam. Waargenomen o.a. in de moerassen der Kempen, bij de Schelde, in Henegouwen enz. Dubois (N. R. d. O. p. 176) noemde de soort slechts een zeldzamen doortrekker.

Het eigenlijk broedgebied der soort bevindt zich in het Noorden van Europa en Azië. (Witherby. A Pract. Handbook of British Birds. p. 615).

drop, Roermond, Swalmen, Asselt (H. Vallen), Ottersum (J. Vallen) enz. enz.

In de Rijnprovincie talrijk op den trek, soms in den zomer (evenwel niet broedend) en zelfs overwinterend (le Roi. V. f. d. R. p. 72 en „Beiträge” p. 29). Dubois (N. R. d. O. p. 177) vermeldt de soort voor België eveneens als algemeen voorkomenden trekvogel in April, Augustus en September; evenwel geen broedvogel.

den zich 3 legsels der soort uit de omgeving van Venray, aldaar in de jaren 1906, 1908 en

1909 verzameld. Tj. de Vries vond aldaar een legsei op 7 Mei 1918. Ik zag er 27 April 1913 ter plaatse drie dezer vogels. Volgens F. van Baar broedt de Tureluur in de Peel om Venray thans minder dan vroeger tengevolge van de ontginning van een groot deel van zijn broedterrein.

Te Nederweert zag ik op 25 April 1924 meerdere dezer vogels op hun broedterrein. Volgens mededeeling van den Heer Knapen broedt de soort aldaar ook in enkele paren. Ook op 4 Mei 1925 zag ik o.a. een exemplaar aldaar.

Overigens doortrekker in voor- en najaar en dan vooral langs de Maas waar te nemen. H. Vallen zag in de laatste jaren aldaar tot in April meermalen Tureluurs nabij Asselt ten Noorden van Roermond.

201. *Tringa erythropus* (Pall.) Zwarte Ruiter. — Duitsch: Dunkler Wasserläufer.
Fransch: Chevalier sombre.

Zeer zeldzaam. In de collectie Nillesen bevinden zich een ♂, 19 September 1906 geschoten te Helden-Panningen in de Peel, alsmede een ♂ 6 October 1910 van Venray afkomstig. In het Museum van het Natuurhist. Gen. te Maastricht bevindt zich een exemplaar in Mei 1908 in het Roobekerbosch bij Arcen in het Noorden van Limburg verzameld. Beckers' collectie bevat een exemplaar in winterkleed (1900), afkomstig van den meer genoemden poelier uit Broekhuizenvorst. Herkomst derhalve onzeker.

202. *Tringa nebularia* (Gunn.) Groenpootige Ruiter. — Duitsch: Heller Wasserläufer. Fransch: Chevalier à pieds verts.

Omtrent het voorkomen van dezen Ruiter in Limburg is eveneens weinig bekend. Vermoedelijk is de vogel minder zeldzaam, dan men uit een enkele bekende vangst zou meenen te moeten afleiden. Waarschijnlijk wordt de soort meer verzameld zonder herkend te worden.

De Heer C. Roncken bezit het eenige met zekerheid uit Limburg afkomstige exemplaar dezer soort, hetwelk omtrent het jaar 1915 in het begin van September te Roobeek bij Arcen verzameld werd. Ik heb dezen vogel zelf onderzocht. Op een excursie der Club van Nederlandsche Vogelkundigen op 3 Mei 1925 zagen wij onder Nederweert 3 exemplaren de-

In Zuid-Limburg heb ik dezen vogel nimmer aangetroffen, alhoewel het niet onwaarschijnlijk is, dat hij er toch op den trek verschijnt.

Of de Tureluur in het Noorden van Limburg ook als broedvogel voorkomt, heb ik nog niet kunnen vaststellen.

In de Rijnprovincie in klein aantal regelmatig op den trek, o.a. waargenomen en verzameld op vele plaatsen langs onze grens. Of de soort er broedt, was in 1912 nog onzeker (le Roi: V. f. d. R. p. 69 en „Beiträge” p. 28).

Behalve doortrekker is de Tureluur in België een lokale broedvogel in de Noordelijke vlakten (Antwerpen, de Kempen, langs de Schelde enz.). Overwinterd o.a. langs de beneden-Schelde (Le Gerfaut. 1914. p. 39).

Ook in de Rijnprovincie zeldzaam en slechts enkele malen verzameid (le Roi. V. f. d. R. p. 71 en „Beiträge” p. 29, alsmede H. Freih. Geyr von Schweppenburg. Auffallender Vogelzug im Rheinland. Ornith. Monatsber. 31. Jahrg. 1923. No. 3. p. 58).

In België daarentegen op den trek, zoowel langs de kust als de binnenwateren en moerassen algemeen (Dubois. N. R. d. O. p. 177). In Nederland hoofdzakelijk een kustvogel gedurende den trektijd (Avifauna Neerlandica. p. 105).

zer soort, terwijl ik den volgenden dag op de grens van Nederweert en Meijel nog 4 stuks waarnam.

In de Rijnprovincie regelmatig in voor- en najaar op den doortrek (le Roi. V. f. d. R. p. 71); ook nabij onze grens meermalen waargenomen („Beiträge”, p. 29). Voor België vermeldt Dubois (N. R. d. O. p. 176) omtrent deze soort: „Lors des migrations, on en voit „près de la mer, et il est même assez fréquent „en août et septembre sur les rives de l'Escaut „et dans les polders près d'Anvers, rarement „dans les autres parties du pays.” — Niet zeldzaam te Saint Symphorien bij Mons (Le Gerfaut. 1921. p. 54).

GENUS: HIMANTOPUS Briss. 1760.

Himantopus himantopus himantopus (L.) Steltkluit. — Duitsch: Stelzenläufer.
Fransch: Echasse blanche.

De Steltkluit behoort tot die soorten, welke in de laatste jaren bezig zijn hun broedgebied uit te breiden. Hier betreft het evenwel niet een uitbreiding van Oost naar West, doch een van Zuid naar Noord. Het eigenlijke broedgebied van dezen vogel bevindt zich in Zuid-Frankrijk (Rhône-delta), Spanje en Portugal, op Sicilië en in Hongarije tot aan het bekken

van de Zwarte Zee en het Balkanschiereiland, Cyprus, op vele plaatsen in Afrika van Marokko, Algiers, Tunis en Egypte tot Zuid-Afrika en in Zuid-Azië. In de laatste honderd jaren zijn echter herhaaldelijk Steltkluiten in het Midden van Europa tot in Engeland en Denemarken aangetroffen. In den nieuwen „Naumann” wordt het broeden der soort vermeldt in het

Noorden van Duitschland aan een klein meer bij Landsberg aan de Warthe. Dit moet vermoedelijk in het midden der vorige eeuw hebben plaats gehad (vergel. Naumann. Bd. VIII. p. 153). Het is de vraag of deze mededeeling betrouwbaar is, waar Hartert (Vögel der Paläarkt. Fauna. p. 1634) hieromtrent bij de betreffende soort niets vermeldt. — Voor zover ik heb kunnen nagaan heeft het eerste broeden der soort in Noord-West-Europa, dat met zekerheid vastgesteld is kunnen worden, plaats gehad in België in 1907, als een troep van 12 stuks zich vertoonde in de Kempen tusschen Esschen en Calmpthout. Hiervan werden er 4 geschoten, terwijl de 8 overigen ter plaatse bleven en minsten twee paren er gebroed hebben. Althans werden twee nesten gevonden (vergel.: Dubois. N. R. d. O. p. 178). Reeds twee jaren tevoren werden twee stuks dezer soort geschoten te Axel, dicht bij de Nederlandsche grens (als voren). In het jaar 1913 broedde wederom een paar in de Kempen bij Calmpthout en bracht 4 jongen groot (Le Gerfaut. 1914. p. 40), terwijl in den zomer van 1919 deze Kluit op meerdere plaatsen langs den IJzer broedde, alwaar ook jongen gevangen werden (vergel. Le Gerfaut, 1920. p. 41).

Uit Nederland was de soort reeds in het jaar 1852 bekend, als in Augustus van dat jaar 2 stuks geschoten werden te Middelbeers bij Eindhoven (Noord-Brabant). Een derde exemplaar werd tusschen 1870—1880 geschoten te Engelen, eveneens in Noord-Brabant. In Januari 1907 werd een vierde exemplaar geschoten te Geldrop niet ver van Eindhoven (Avifauna Neerlandica p. 96—97). Vervolgens werden op 12 Juli 1913 ♂ en ♀ geschoten in de duinen onder Schoorl (Club van Nederl. Vogelkundigen. Jaarb. 1915. p. 116). Daarna vernam men in 6 jaren niets meer van de soort, totdat in 1919 (het jaar waarin de soort in België aan den IJzer broedde) weer een aantal dezer vogels zich in Noordelijke richting schijnen verplaatst te hebben. Op 1 Juni 1919 werden 2 stuks gezien op Texel. Dienzelfden dag zagen de Heeren A. Oomen en J. Verwey een exemplaar aan een der Hartersche vennen bij Nijmegen (Ardea. 1920. p. 28). Op 7 Juni van dat jaar werden 2 stuks waargenomen, waarvan één geschoten, ten Z.O. van Aalst bij Eindhoven (Club van Nederl. Vogelk. Jaarb. 1922. p. 54). In het jaar 1922 had echter een grootere trek in Noordelijke richting plaats. Bij Hilversum in Noord-Holland, verschenen meerdere Steltkluitten. De volgende waarnemingen hadden plaats: 21 Mei 4

stuks, 22 Mei 6 stuks, 25 Mei 5 stuks, 28 Mei 5 stuks en 2 en 4 Juni telkens 2 stuks (Club van Nederl. Vogelk. Jaarb. 1923. p. 107).

Omtrent het voorkomen der soort in de Rijnprovincie vermeldt le Roi (V. f. d. R. p. 63) het volgende: „Als grosze Seltenheit einmal „im Gebiete nachgewiesen. Dubois gibt nähmlich 1838 an, ein Exemplar sei vor einigen „Jahren bei Aachen erlegt worden und befinde „sich in der Sammlung von Prof. Quix. — In den „benachbarten Gegenden, in Westfalen, Hessen, Hessen-Nassau und Lothringen wurde der „Stelzenläufer gleichfalls in sehr vereinzelt „Fällen bemerkt.”

Ik heb opzettelijk omtrent dezen vogel zulk een uitvoerig relaas gegeven, opdat de waarnemingen daaromtrent in Limburg juist beoordeeld kunnen worden.

In de maand Juli 1923 werd n.l. in de Peel onder Venray ten Zuiden der ontginning IJsselstein, een vogel geschoten, welke opviel door zijn onevenredig lange, rose pooten en klein wit en zwart gekleurd lichaam, terwijl de bek recht en betrekkelijk kort was. Vooral de abnormaal lange pooten vielen op. Jammer genoeg is de vogel niet bewaard gebleven, zoodat ik zijn identiteit zelf niet met zekerheid heb kunnen vaststellen. M.i. betrof het hier echter ongetwijfeld een Steltkluit.

Vervolgens deelde de Heer Knapen mij mede, dat ongeveer een vijftiental jaren geleden in den trektijd een vlucht vogeltjes door hem onder Nederweert werden waargenomen, welke veel geleken op dwerg-ooievaartjes, zoodat hij zich uitdrukte, en vooral opvielen door hun abnormaal lange, dunne, roodachtige pooten. De vogels verbleven een dag op de heide en waren zoo opvallend, dat vele dorpsbewoners er opzettelijk heen gingen om de dier-tjes, die niemand nog ooit gezien had, te bezichtigen.

Ook deze waarneming duidt op den Steltkluit en gezien het voorkomen in België en Nederland, komt mij zulks ook niet onwaarschijnlijk voor.

Waar het nu niet onmogelijk is, dat deze interessante vogel zich te gelegenertijd als broedvogel in de Peel zal vertoonen, zou ik er op willen aandringen bij waarneming van zulk een geval de vogels te sparen en aanstonds schrijver dezes te waarschuwen, opdat het geval door hem geconstateerd kan worden. Blijkt de soort zich dan later als broedvogel uit te breiden, zoo kan immer nog een legsel en een exemplaar van het dier zelf als bewijsmateriaal verzameld worden.

GENUS: RECURVIROSTRA L. 1758.

203. *Recurvirostra avosetta avosetta* L. Kluit. — Duitsch: Säbelschnabel. Fransch: Récurvirostre avocette.

Deze soort, welke op enkele plaatsen langs de Nederlandsche kust en op de eilanden broedt, schijnt op haar trek van en naar het

Zuiden, een enkele maal ook onze provincie te bezoeken. Volgens mededeeling van den Heer F. Sonnevillie, praeparator te Maastricht, werd

omstreeks het jaar 1885 een exemplaar dezer aan haar eigenaardige, opwaarts gebogen snavel gemakkelijk te kennen soort, geschoten aan de Maas nabij Maastricht en door wijlen zijn vader opgezet.

In de aangrenzende Rijnprovincie komt de soort ook nu en dan op den trek voor, zoowel in het voor- als in het najaar, ja zelfs in December (Wiedbach. 1855) (le Roi. V. f. d.

R. p. 63 en „Beiträge” p. 26). In België broedt de Kluit nabij de Scheldemonding (Dubois. N. R. d. O. p. 177) en langs den IJzer (Le Gertaut. 1920. p. 42). Op den trek verschijnt de soort daar ook nu en dan in het binnenland o.a. te Saint-Symphorien bij Mons, alwaar ieder jaar een of meer exemplaren geschoten worden (Le Gertaut. 1921. p. 54).

GENUS: LIMOSA Briss. 1760.

204. *Limosa lapponica lapponica* (L.). Rosse Grutto. — Duitsch: Pfuhschnepfe. Fransch: Barge rousse.

Zeldzame doortrekker. In September 1905 ontving ik een exemplaar, aan de Maas bij Roermond geschoten. Beckers verkreeg in Augustus 1899 een voorwerp dezer soort te Nuth in Zuid-Limburg verzameld. In diens collectie bevindt zich eveneens een vogel ontvangen uit Broekhuizenvorst. Gelijk meer gemeld, is het onzeker of de door hem van daar verkregen

vogels ook in Limburg verzameld zijn. Mogelijk is het alleszins.

Ook in de Rijnprovincie een zeldzame doortrekker in voor- en najaar (le Roi. V. f. d. R. p. 74 en „Beiträge”. p. 30). In België alleen langs de zee kust regelmatig op den trek (Dubois. N. R. d. O. p. 177).

LIMENITIS POPULI L.

(Nijmeegsche Kapel).

Naar aanleiding van 't verslag der maandelijksche vergadering van 1 Juli l.l., waarin de vangst werd medegedeeld van de z.g. Nijmeegsche Kapel (*Limenitis Populi* L.) in de buurt van Gronsveld, door den heer J. C. Rijk, ontvingen we 'n paar brieven, waaruit blijkt, dat er aan deze vangst getwijfeld wordt.

En toch heeft ze wel degelijk plaats gehad; trouwens 't gevangen exemplaar, een ♂, bevindt zich als bewijsstuk in de verzameling des heeren Rijk.

Limenitis populi is nieuw voor de Nederlandsche fauna. Immers met zekerheid werd ze in ons land tot nu toe nooit gevangen.

Wel is waar wordt in „Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland”, door J. A. Herklots, Deel I, in eene voetnoot op pag. 222 gewag gemaakt van het vinden dezer vlindersoort bij Nijmegen (vandaar de naam „Nijmeegsche kapel”) en bij Voorst. In den achterhoek van Gelderland gaan verhalen van de boeren, die groote dagvlinders 's morgens vroeg in karresporen van boschwegen uit de waterplasjes zien drinken (zie D. Ter Haar, Onze Vlinders, 1904, pag. 19). Doch de daar ge-

signaleerde vlinders kunnen ook *Apatura iris* geweest zijn. J. C.

AMBROSIA TRIFIDA L.

(Driedeelige Ambrosia).

Deze uit Noord-Amerika aangevoerde plant werd tot nog toe in Limburg alléén gevonden op afval langs 't Kanaal bij 't Ned. douanekantoor te St. Pieter in 1911 en bij 'n hoeve te Weert in 1912 (Zie lijst van wildgroeiende en eenige gekweekte planten in Zuid-Limburg, door A. d. Wever), en werd begin Augustus van dit jaar aangetroffen door Br. Bertrandus (Scharnerweg) in de buurt van Bemelen.

ASPERULA ARVENSIS L.

(Akkerruwkruid).

Volgens de Wever is deze plant gevonden te Sittard bij 't graanmagazijn Salm (1912); te Valkenburg (des Tombes, 1902). Vroeger, zegt hij, ook bij Maastricht. Begin Augustus l.l. werd ze teruggevonden door den heere J. C. Rijk boven op den St. Pietersberg, dicht bij de Belgische grens. J. C.

ERRATA IN HET JUNI-NUMMER.

Blz. 93 in het onderschrift van de afbeelding, lees: Blauwe Kuikendief.

Ter Drukkerij voorh. CL. GOFFIN

Nieuwstraat 9, Maastricht

is verschenen

Geologische en Palaeontologische
Beschrijving van het Karboon
der omgeving van Epen (Limb.)

door

W. J. JONGMANS

met medewerking van

G. DELÉPINE, W. GOTHAN, P. PRUVOST, F. H. VAN RUMMELEN en N. DE VOOGD.

(Mededeeling No 1 van het Geologisch Bureau voor het Nederlandsch Mijng gebied).

32 bladz. tekst groot kwarto formaat met \pm **150 figuren**,
uitgevoerd op zwaar kunstdrukpapier.

Prijs per exemplaar fl. 2.50.

Prijs per exemplaar fl. 2.50.

Ter Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9,

is verkrijgbaar:

De Nederlandsche Mieren en haar Gasten

door

P. H. SCHMITZ S. J.

(146 bladzijden, met 56 figuren).

Ingenaaid fl. 1.90, gebonden fl. 2.40 per exemplaar.

Dit mooie boek is, om wille van inhoud en **stijl**, zeer geschikt als **leesboek**
op Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen.

VERLANGT U

GOED UITGEVOERD

DRUKWERK

dan is het aangewezen adres

Drukkerij en Registerfabriek

v.h. CL. GOFFIN,

Nieuwstraat 9, Tel. 45, Maastricht.